

Göröngyök

kenés nyúlással, és jó
vacsorával van.

(A vacsora a következő
legyen: káposzta és majonéz
húsa mellett krumpli-
val és vörös céklával.
Kehvörös káposzta.

Cseresznyebefőtt.

Fehete, tea, narancslé.

zöldes trappista sajt.

narancs, banán,

mandula, datolya.

~~Van~~ ~~egy~~ ~~keskeny~~
dió)

Dicium Tölve alatt
silva.)

Ölellek
Ádám

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ ÉTVÁGYÁRÓL EGY LEVÉL KAPCSÁN

Magam is jó étvágyú ember vagyok, és ezért történt meg, hogy majdnem elcsordult a nyálam, amikor Kosztolányi Ádám édesanyjához írt levelét olvastam, amit az ausztriai szanatóriumból küldött Budapestre. Közvetlen hazautazása előtt írhatta, mert a levelet így fejezi be: „...jó vacsorával várj. (A vacsora a következő legyen. Véres és májas hurka reszelt krumplival és vörös céklával. Lekváros kifli. Cseresznyebefőtt. Fekete tea, narancslé, zsíros trappista sajt. Narancs, banán, datolya. Dióval töltött aszalt szilva.) Öllelek Ádám.” A napokban újra elolvastam Kosztolányi Dezső *Naplójegyzet egy havas reggelen* című versét, és már nem volt kétséges számomra, hogy Ádám gyerek az apjától örökölte a jó étvágyat. Magam elé képzelem a havas Logodi utcai házat, melynek ablakából a lassan ébredező tájat fürkészi a költő. Háziköntösben szivarozik. Éhes. Már napok óta fél ötkor ébred, és csak nyolc órakor ülnek reggelihez. „Az ebéd elmaradhat, de a reggeli az nagyon

fontos” – morfondírozik magában, és az asztalhoz ülve írni kezd:

*A kültelek most egy nagy asztal
terítve hófehér damaszttal
s az éj cukrozza kényeként
a sárt, mint cukrászsüteményt,
hideg, fehér törött cukorral,
úgy önti a cukrot csuporral
és minden édes és fehér,...*

Ilona pontban nyolckor odamegy az írógép fölé görnyedő férjéhez, és kedvesen a fülébe súgja: „Kész a reggeli.” Gőzölög a feketekávé. Lámpafény aranylik a finom foszlós kalácson. A kis Ádám ott toporog az asztal előtt, és alig várja, hogy az apja az első kis katonát a szájába nyomja. „Apu, kérek még egyet, aztán még egyet és aztán még kettőt” – mondja, és szélesen mosolyog. Mosolya olyan, mint a fehér budapesti délelőtt.

márc 15.

12.

Edeles zivell,
7. ei leveledre válaszoltk. Tegnap
őke ma délután jött a nap. Tudod,
Ape 75 éves születésnapja a napja
29-én lesz, sőt ünnepeket bizonyos
nem csinálnak, de talán néhány
szóval megemlékezés majd nála.
Főképpen az iskolai munkatársakban.
A fiatalok nagyon szert, a könyvek
megint bizonytalan ideig elhárít
tollal. Que faire? Fogadjuk nem
is. Talán a rejtek miatt is, csele-
kai okokból is fontos volna meg-
csináltatni. Utóvala. mi jöttünk
nem kapunk meg. Később jöv-
hívásban már megkezd...

Részlet Kosztolányi Dezsőné egyik leveléből

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ 75. SZÜLETÉSNAJPA

1960

1960. március 15-én Kosztolányi Dezsőné Harnos Iloa levelet írt fiának külföldre. A levél borítóján ez áll: *Herrn Ádám Kosztolányi, Hein, Bad Krems, Grein a. Donau.* Íme a levélből egy részlet: „7-ei leveledre válszolgok. Tegnap óta ma is szépen sűt a nap. Tudod, Apa 75 éves születésének a napja 29-én lesz. Nagy ünnepešegét bizonyára nem csinálnak, de talán néhány szóval megemlékeznek majd róla, főképen az iskolai önképzőkörökben. A fiatalság nagyon szereti. A könyveit megint bizonytalan ideig elhalasztották...”

Ötvenkét év telt el e levél megírása óta. Harnos Iloa 1967-ben, Ádám fia pedig 1980-ban hunyt el. Kosztolányi Dezső, fia és felesége a Kerepesi temetőben nyugszanak a 42-1-98-as parcellán. Vajon hogyan ünnepelték meg a halott költőóriás 75. születésnapját? Nem tudom, de lelki szemeim előtt megelevenedik a Logodi utcai ház. 1960. március 29-e van. Délután négy óra. Az öreg Kosztolányi karosszékében hintázik, míg Ádám fia édesanyjának segít a konyhában. Kávésészék koccanása. Ezüstös kések, kanalak, fehér mosolyú tányérok a mélykék abrosszal terített asztalon. Csöng a telefon. Pilinszky üzen, hogy sajnálja, de nem tud eljönni a születésnapra. Desiré dohányt töm a pipájába, és szinte síró hangon kiszól a konyhába: „Szívem, kész már az oszonna?” Ádám válaszol: „Mindjárt kész, apa, csak egy kis türelmet kérünk!” Kuglóf, finom pillés kávé és cukrozott, még forró lekváros kifli mellett csendben ünnepel, beszél -

get a család. Pezsgőt bontanak. Ádám nem iszik. „Hát akkor Isten éltessen bennünket” - suttogja Iloa, miközben egy kicsit megroggyan fájós lába. Ádám mindkettőjüket átöleli, és egy-egy cuppanós puszit nyom a homlokukra. „Fel a fejjel, drágáim, ti ketten összesen csak 147 évesek vagytok” - mondja Ádám, és olyan kacagás tör ki mindhármójukból, hogy szinte beleremeg az ódon szoba. „Milyen gyorsan röpi az idő!” - dünyyögi Kosztolányi, és bundapapucsában odacsoszog az írógéphez. Pötyögtetni kezdi:

Hetvenöt

*Ha ülök, fáj a lábam,
ha állok, fáj a lábam,
Ha hálok, fáj a lábam.
Rogyzadozik a váram.
Hetvenöt.*

*Jaj, hetvenöt éve szédelgek az élet-porondon,
keserű, kemény évek rontják a gyomrom.
- Fehéren tüsszögő gesztenyelevel-arcok,
tudom, nemsokára betakartok.*

Budapest, 1960. március 29. Születésnapomon.

Kosztolányi Dezső

A DUNA-PARTON

„Lármázik a víz”
Kosztolányi Dezső

József Attila a Kosztolányi családnál tett látogatása után a Duna-parton sétált. Visszafojtotta lélegzetét, mint a tüdőszűrésen, és hallgatta a semmihez sem hasonlító lármát. Az Erzsébet hídhöz érve egyszer csak megszűnt a lárma, és szelíd suttogássá, fecsegés - sé nemesült. Halak ugráltak ki a vízből ezüstös félkört rajzolva a levegőbe. Dezsőre gondolt, Ilonára és az örökké fecsegő kis Ádámrá.

*Fecsegő Ádám,
a Duna hátán,
akárha sátán
tipegne sántán.*

Ezt a csacsi négy sort még délelőtt írta, azzal a szándékkal, hogy észrevétlenül Ádám zsebébe csúsztatja, de valahogy kiment a fejéből. Rágyújtott, és nagyot szippantott a kenyérszagú budapesti csendből. Leült, és a Harmos Ilonától kapott zöld színű ironjával, a csacsi rímek után a következőket írta:

*Alig hallottam, sorsomba merültem,
hogyan fecseg a felszín, hallgat a mély.*

Elindult hazafelé. Esteledett. A Vigadóhoz érve, mintha csak vezényszóra, kigyúltak a sárga fények.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ PIPÁJA

Mint páratlan drága kincset őrzöm Kosztolányi Dezső pipáját. Naponta a kezembe veszem, és a törökkanizsai plébánia kertjében sétálva felidézem magamban a költőt, aki sok-sok évvel ezelőtt a Logodi utcai házuk kertjében sétálva ezt a pipát tartotta kezében, és erről a pipáról írta a következő sorokat a *Bús férfi panaszai* című versciklusában:

*Pipámba sárgálló dohány,
a füstje kék volt, halovány.
A fák alatt egy kerti széken
aludt szelíden feleségem.*

Kosztolányi Dezső szenvedélyes dohányos volt, úgy hogy még egy hatsoros verset is írt *Cigaretta* címmel:

*Ha rosszul kapcsol a központ,
vagy meghal valakid, rágyujtsz.
Mi is lennél már nélküle,
te modern ember? Kell ez a bűvös
dohányrúd, ez az áldozatfüst,
szájadba ez a vad parázs.*

A költő apja, Kosztolányi Árpád tanár úr, valószínűleg a *Hajnali részegség* című verset olvasva, melyben fia arról is beszámol, hogy naponta negyven cigarettát is elfüstöl, határozta el, hogy levélben figyelmezteti fiát egészségtelen életmódjára. A levelet 1926. május 20-án Szabadkán írta. Íme, a levélből egy részlet: „...kérünk téged mindnyájan, hogy minél előbb, sőt lehetőleg azonnal mérsékelj dohányzási szenvedélyedet, főként a cigarettázást; tudomásom szerint a papírba burkolt méregből naponta 30-at, sőt néha még ennél is többet szoktál elfüstölni, ami valóságos merénylet az egészség ellen. Gondolj

önmagadra, családotra és én reám is, aki most már néhány év óta tartó betegeskedésemet szintén nagy részben a túlzott dohányzás miatt kaptam meg, mit ugyan már 16 éve abba hagytam, de a nikotínmérgezés okozta arterioszklerózis most érezteti igazán a romboló hatását. Pedig én soha nem cigarettáztam, csak szivaroztam, ami az orvosok véleménye szerint nem is oly veszélyes, mint a cigarettázás, már csak azért sem, mert szivarból naponta fél annyit sem lehet elpusztítani, mint azokból az átkozott cigarettákból. Ezért átmenet gyanánt azt ajánlom neked: térj át a szivarozásra és esetleg a pipázásra is...” (A Kosztolányi család levelezéséből)

Nem tudom, hogy a költő megfogadta-e az apja tanácsát, annyi azonban bizonyos, hogy korai halálához hozzájárult a mértéktelen dohányzás is. Dr. Czeizler Endre *Költők, gének, titkok* című könyvében Kosztolányi Dezső életét vizsgálva megállapítja, hogy a költő várt élettartama 77 év, ezzel szemben már 52 éves korában halott.

Kosztolányi Dezső
pipája

KOSZTOLÁNYI ÁDÁM LEKTORI MUNKÁI

Lektori munkáiból álljon itt néhány címszó: Egyed András: *Francia lélek*; Balogh Zoltán: *A kétezredik év*; G. Lázár István: *Isten mosolya a világ felett*; Lőrinci László: *Szomszédok*; Farkas László: *Úrnak szolgálái*; Sényi Teréz: *A szeretet mindennél többet ér*; Gordon György: *Kivándorlás*; Ipolyi-Keller György: *Nem történt semmi*. Számomra a legérdekesebb Ivan Cankar *Szegénysoron* című regényének lektori jelentése volt.

Ivan Cankar: *Szegénysoron*

A szegénysor, a falu az az uccája, ahol a legnyomorultabb szegények laknak. Itt él Francka, a szlovén parasztlány, róla és családjának sorsáról, tragédiájáról szól a regény. Francka az állandó szegénység malomkövei között, éhség, cselédmunka, homályos sóvárgások, ködbevesző szerelmek között nő fel. Férjhez megy egy szegény szabóhoz, ettől gyerekei születnek,

de a férj megunja a nyomorgást, és otthagyja a családot. A gyerekek is mind szétszélednek, jobb sors reményében otthagyják otthonukat csak azért, hogy aztán annál reménytelenebbül, szárnyszegetten térjenek vissza meghalni. Francka akkor hal meg, mikor egyik fia, Lojze, akihez nagy reményei fűződtek, vizsztatér kóborlásából. A fiúban felrémlik a végső megmásíthatatlannak hitt ítélet: „halálra ítélve”. Ezzel a vigasztalan akorddal ér véget a regény. Ivan Cankar regénye igazi író műve. Egyszerű írói eszközök, megéjtően szép természetleírások, valódi szláv érzelmesség, mely néha ugyan a szentimentalizmus határait súrolja, de az író mértéktartása, arányérzéke megóvja a nagyobb kisiklásoktól. Álom és víziószerűség lengi át a regényt. A maga egyszerűségében úgy folyik, mint valami tisztán csörgedező patak.

Az íróval érdemes foglalkozni.

Budapest, 1941. április 4.

